

Codul de procedură civilă

actualizat la 10 iulie 2022

**Ediție îngrijită de
judecător Vasile Bozeșan**

Cuprins

Modificările aduse Codului de procedură civilă prin Legea nr. 140/2022 privind unele măsuri de ocrotire pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale și modificarea și completarea unor acte normative

I. Art. 8 pct. 1 - 23 și pct. 34 - 37 din Legea nr. 140/2020

(Vasile Bozeșan) VII

II. Art. 8 pct. 24 - 33 din Legea nr. 140/2020 (Procedura instituirii consilierii judiciare sau a tutelei speciale)

(Delia Narcisa Theohari) XIV

Legea nr. 192/2022 pentru completarea Legii nr. 134/2010

privind Codul de procedură civilă

(Delia Narcisa Theohari) XXXVI

Legea nr. 199/2022 pentru modificarea Legii nr. 134/2010

privind Codul de procedură civilă

(Delia Narcisa Theohari) XLIV

Codul de procedură civilă 1

Index 377

Legislație conexasă 391

1. Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010

privind Codul de procedură civilă (extras) 391

2. Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor

judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare

a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă (extras) 395

3. O.U.G. nr. 62/2015 pentru prorogarea unor termene prevăzute de

Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor

judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare

a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă 399

4. O.U.G. nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru 402

5. O.U.G. nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă 414

6. O.G. nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor 425

7. Legea nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile

în vederea obligațiilor asumate prin credite 439

8. Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ 448

9. Legea nr. 114/2021 privind unele măsuri în domeniul justiției

în contextul pandemiei de COVID-19 (extras) 466

Cartea I. Dispoziții generale

Titlul I. Acțiunea civilă

Art. 29. Noțiune. Acțiunea civilă este ansamblul mijloacelor procesuale prevăzute de lege pentru protecția dreptului subiectiv pretins de către una dintre părți sau a unei alte situații juridice, precum și pentru asigurarea apărării părților în proces.

Art. 30. Cereri în justiție. (1) Oricine are o pretenție împotriva unei alte persoane ori urmărește soluționarea în justiție a unei situații juridice are dreptul să facă o cerere înaintea instanței competente.

(2) Cererile în justiție sunt principale, accesorii, adiționale și incidentale.

(3) Cererea principală este cererea introductivă de instanță. Ea poate cuprinde atât capete de cerere principale, cât și capete de cerere accesorii.

(4) Cererile accesorii sunt acele cereri a căror soluționare depinde de soluția dată unui capăt de cerere principal.

(5) Constituie cerere adițională acea cerere prin care o parte modifică pretențiile sale anterioare.

(6) Cererile incidentale sunt cele formulate în cadrul unui proces aflat în curs de desfășurare.

Recursuri în interesul legii. 1. Prin **Decizia nr. 25/2017** (M. Of. nr. 194 din 2 martie 2018), ICCJ a stabilit că, în interpretarea art. 6 alin. (1) și art. 7 alin. (1) din Legea nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții, republicată, cu modificările și completările ulterioare, raportat la art. 2 alin. (1) lit. c) și art. 8 alin. (1) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, cu modificările și completările ulterioare, *este posibilă exercitarea controlului de legalitate, pe cale separată, asupra certificatului de urbanism prin care s-a dispus interdicția de a construi sau care conține alte limitări.*

2. Prin **Decizia nr. 1/2015** (M. Of. nr. 197 din 25 martie 2015), ICCJ a stabilit că, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 50 alin. (2) și 50¹ alin. (1) din Legea nr. 10/2001, *instanța de judecată investită cu soluționarea unei cereri în plata prețului de piață, întemeiată pe prevederile art. 50¹ alin. (1) din Legea nr. 10/2001, republicată, cu modificările și completările ulterioare, poate acorda reclamantului prețul actualizat plătit la momentul încheierii contractului de vânzare-cumpărare în temeiul Legii nr. 112/1995 pentru reglementarea situației juridice a unor imobile cu destinația de locuințe, trecute în proprietatea statului, cu modificările ulterioare, în cazul în care constată ca fiind îndeplinite condițiile prevăzute de dispozițiile art. 50 alin. (2) din Legea nr. 10/2001, republicată, cu modificările și completările ulterioare, numai dacă s-a formulat un capăt de cerere distinct în acest sens.*

3. Prin **Decizia nr. 19/2013** (M. Of. nr. 45 din 20 ianuarie 2014), ICCJ a stabilit că, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 1, art. 2 alin. (1) și art. 15 lit. p) din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare [abrogată prin art. 58 lit. a) din O.U.G. nr. 80/2013], *cererile prin care se solicită, pe cale separată, acordarea cheltuielilor de judecată sunt cereri principale*

supuse taxei judiciare de timbru, care se calculează la valoarea pretențiilor deduse judecății, chiar dacă cererile care au format obiectul litigiului din care aceste cheltuieli provin au fost scutite de la plata taxelor judiciare de timbru.

Hotărâri prealabile: 1. Prin **Decizia nr. 7/2020** (M. Of. nr. 151 din 25 februarie 2020), ICCJ a stabilit că, în interpretarea dispozițiilor art. 132 din Legea societăților nr. 31/1990, republicată, cu modificările și completările ulterioare, raportat la art. 116 din aceeași lege, *pot fi atacate în justiție, cu acțiune în anulare, și hotărârile adoptate de adunarea specială a acționarilor.*

2. Prin **Decizia nr. 86/2017** (M. Of. nr. 46 din 17 ianuarie 2018), ICCJ a stabilit că, în interpretarea și aplicarea prevederilor art. 58 alin. (2) din Norma Autorității de Supraveghere Financiară nr. 23/2014 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru prejudicii produse prin accidente de vehicule, cu modificările și completările ulterioare, *asigurătorul subrogat în drepturile persoanei pagubite este îndreptățit să obțină penalizările prevăzute de dispozițiile art. 38 din același act normativ dacă asigurătorul RCA nu își îndeplinește obligațiile la scadență sau și le îndeplinește necorespunzător.*

3. Prin **Decizia nr. 3/2017** (M. Of. nr. 142 din 24 februarie 2017), ICCJ a stabilit că, în interpretarea dispozițiilor art. 3, art. 9, art. 26 alin. (3) din Legea nr. 112/1995 pentru reglementarea situației juridice a unor imobile cu destinația de locuințe, trecute în proprietatea statului, cu modificările ulterioare, coroborate cu art. 37 din Normele metodologice privind aplicarea Legii nr. 112/1995, stabilite prin H.G. nr. 20/1996, republicate, *proprietarul construcției are dreptul să dobândească proprietatea și asupra terenului aferent acesteia și să solicite, în caz de refuz, pe calea acțiunii în justiție, obligarea la perfectarea contractului de vânzare-cumpărare.*

Art. 31. Apărări. Apărările formulate în justiție pot fi de fond sau procedurale.

Recursuri în interesul legii: 1. Prin **Decizia nr. 19/2019** (M. Of. nr. 860 din 24 octombrie 2019), ICCJ a stabilit că, în interpretarea dispozițiilor art. 268 alin. (1) lit. c) din Codul muncii, raportat la art. 8 și 12 din Decretul nr. 167/1958 privitor la prescripția extinctivă, și a dispozițiilor art. 211 lit. c) din Legea dialogului social nr. 62/2011, respectiv a art. 2.526 C.civ., *actul de control efectuat de Curtea de Conturi sau de un alt organ cu atribuții de control, prin care s-a stabilit în sarcina angajatorului obligația de a acționa pentru recuperarea unui prejudiciu produs de un salariat ori rezultat în urma plății către acesta a unei sume de bani necuvenite, nu marchează începutul termenului de prescripție extinctivă a acțiunii pentru angajarea răspunderii patrimoniale a salariatului.*

2. Prin **Decizia nr. 1/2014** (M. Of. nr. 283 din 17 aprilie 2014), ICCJ a stabilit că, în interpretarea dispozițiilor art. 5, art. 201 și art. 223 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Codului civil și ale art. 6 alin. (4), art. 2.512 și art. 2.513 din Legea nr. 287/2009 C.civ., *prescripțiile extinctive începute anterior datei de 1 octombrie 2011, împlinite ori neîmplinite la aceeași dată, rămân supuse dispozițiilor art. 18 din Decretul nr. 167/1958 privitor la prescripția extinctivă, republicat, astfel încât atât instanțele de judecată, din oficiu, cât și părțile interesate pot invoca excepția prescripției extinctive, indiferent de stadiul procesual, chiar în litigii începute după 1 octombrie 2011.*

Hotărâre prealabilă: Prin **Decizia nr. 19/2020** (M. Of. nr. 244 din 25 martie 2020), ICCJ, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 90 alin. (1) și (2) și art. 5 pct. 20 din Legea nr. 85/2014 coroborate cu prevederile art. 1.617 alin. (1) și (3) C.civ., a stabilit că:

■ **Renunțarea la compensație este compatibilă cu procedura insolvenței, cu excepția situației în care creanța ce face obiectul compensației aparține creditorului îndreptățit să solicite deschiderea procedurii.**

■ **Este admisibilă invocarea compensației legale a datorilor reciproce dintre un creditor înscris la masa credală și debitorul aflat în insolvență, de către un alt creditor îndreptățit să participe la procedură, dacă acesta din urmă poate dovedi prejudiciul cauzat prin refuzul sau neglijența debitorului insolvent și a practicianului în insolvență în exercitarea acestui drept.**

Art. 32. Condiții de exercitare a acțiunii civile. (1) Orice cerere poate fi formulată și susținută numai dacă autorul acesteia:

- a) are capacitate procesuală, în condițiile legii;
- b) are calitate procesuală;
- c) formulează o pretenție;
- d) justifică un interes.

(2) Dispozițiile alin. (1) se aplică, în mod corespunzător, și în cazul apărărilor.

Recursuri în interesul legii: 1. Prin **Decizia nr. 5/2018** (M. Of. nr. 448 din 30 mai 2018), ICCJ a stabilit că *acțiunile având ca obiect acordarea ajutoarelor salariale de care beneficiază cadrele militare, polițiștii și funcționarii publici cu statut special la trecerea în rezervă sau direct în retragere formulate în temeiul art. 20 alin. (1) din capitolul II al anexei nr. VII din Legea-cadru nr. 284/2010 introduse în perioada de suspendare a exercițiului dreptului la acordarea de ajutoare/îndemnizații sunt premature formulate.*

2. Prin **Decizia nr. 2/2016** (M. Of. nr. 263 din 7 aprilie 2016), ICCJ a stabilit că:

■ În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 279 alin. (2) din Legea nr. 53/2003 – Codul muncii, republicată, cu modificările și completările ulterioare, *pentru acțiunile privind reconstituirea vechimii în muncă, anterioare intrării în vigoare a Codului de procedură civilă actual/ același text de lege cu referire la art. 32 alin. (1) lit. b) și art. 36 C.proc.civ., pentru acțiunile în reconstituirea vechimii în muncă, introduse de la momentul intrării în vigoare a actualului Cod de procedură civilă și în continuare; art. 111 C.proc.civ. din 1865 pentru acțiunile privind constatarea încadrării activității desfășurate în grupele I și a II-a de muncă introduse sub imperiul acestei reglementări/ art. 35 cu referire la art. 32 alin. (1) lit. b) și art. 36 C.proc.civ., pentru același tip de acțiuni, formulate după intrarea în vigoare a codului actual, în toate ipotezele, atunci când angajatorul nu mai există din punct de vedere juridic (lichidat, radiat), justifică legitimare procesuală pasivă a casele teritoriale de pensii, în situația în care nu există documente primare.*

■ În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 34 alin. (5) și art. 40 alin. (2) lit. h) din Legea nr. 53/2003 privind Codul muncii, republicată, cu modificările și completările ulterioare, cu referire la art. 18 din Legea Arhivelor Naționale nr. 16/1996, republicată, *în cazul existenței documentelor primare, persoana interesată, care nu posedă dovezi privind vechimea în muncă sau activitatea desfășurată în anumite grupe de muncă, are deschisă calea unei acțiuni în realizare – obligație de a face – având ca obiect obligarea deținătorului de arhivă de a elibera adeverința constatatoare a vechimii în muncă / încadrării în grupele superioare de muncă.*

■ În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 41 alin. (1) C.proc.civ. din 1865/art. 32 alin. (1) lit. a) și art. 56 alin. (1) C.proc.civ., respectiv a art. 136 din Legea nr. 85/2006/ art. 180 din Legea nr. 85/2014, angajatorul desființat în urma procedurilor de insolvență, finalizate cu radierea din registrele specifice, nu poate sta în judecată, neavând capacitate procesuală de folosință, iar fostul lichidator, chemat în judecată în nume propriu, nu are calitate procesuală pasivă.

Hotărâri prealabile: 1. Prin **Decizia nr. 31/2020** (M. Of. nr. 539 din 23 iunie 2020), ICCJ, în interpretarea dispozițiilor art. 22 și art. 34 din Legea nr. 255/2010 (forma anterioară modificării prin Legea nr. 233/2018) coroborate cu art. 21-27 din Legea nr. 33/1994, a stabilit că:

■ *Despăgubirea stabilită în procedura prevăzută de Legea nr. 255/2010, prin hotărâre judecătorească definitivă, nu este compatibilă cu acordarea de daune moratorii întemeiate pe prevederile art. 1.535 C.civ. pentru neplata respectivei sume în perioada cuprinsă între data transferului dreptului de proprietate și data la care s-a finalizat judecata asupra contestației privind cuantumul despăgubirilor.*

■ *Despăgubirea stabilită prin hotărâre judecătorească definitivă, pronunțată în procedura prevăzută de Legea nr. 255/2010, este compatibilă cu acordarea de daune moratorii întemeiate pe prevederile art. 1.535 C.civ. în cazul în care acestea sunt solicitate pentru perioada ulterioară datei la care s-a*

finalizat procedura judiciară de soluționare a contestației prevăzute în art. 22 alin. (1) din Legea nr. 255/2010.

2. Prin **Decizia nr. 30/2020** (M. Of. nr. 523 din 18 iunie 2020), ICCJ, în interpretarea dispozițiilor art. 3 și 4 din Legea nr. 10/2001 în coroborare cu prevederile art. 24 alin. (2) din Legea nr. 165/2013, a stabilit că, în cazul în care, după încheierea unei convenții prin care fostul proprietar sau moștenitorii legali ori testamentari ai acestuia au înstrăinat dreptul la despăgubire unor terțe persoane, părțile convin desființarea acestei convenții și repunerea lor în situația anterioară, dreptul la măsuri reparatorii al cesionarului nu subzistă; în acest caz, dreptul la măsuri reparatorii în echivalent revine în patrimoniul înstrăinătorului (înstrăinătorilor) plafonat potrivit dispozițiilor art. 24 alin. (2) sau, după caz, alin. (4) din Legea nr. 165/2013.

3. Prin **Decizia nr. 28/2017** (M. Of. nr. 378 din 22 mai 2017), ICCJ a stabilit că noțiunea de „autoritate publică”, astfel cum este definită de art. 2 alin. (1) lit. b) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, cu modificările și completările ulterioare, nu este similară cu cea de „instituție publică”, astfel cum este prevăzută de art. 2 alin. (1) pct. 39 din Legea nr. 273/2006 privind finanțele locale.

4. Prin **Decizia nr. 19/2017** (M. Of. nr. 249 din 11 aprilie 2017), ICCJ a stabilit că, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 4 din Legea nr. 165/2013 prin raportare la art. 1, art. 3 pct. 1-4, art. 11 alin. (1) și art. 33 alin. (1) din aceeași lege, prevederile Legii nr. 165/2013, cu modificările și completările ulterioare, sunt incidente cu privire la imobilele în legătură cu care există cauze aflate pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului suspendate în temeiul Hotărârii-pilot din 12 octombrie 2010, pronunțată în Cauza Maria Atanasiu și alții c. României, la data intrării în vigoare a acestei legi, numai dacă pentru imobilele respective s-au formulat cereri din categoria celor prevăzute la art. 3 pct. 1 din Legea nr. 165/2013.

5. Prin **Decizia nr. 42/2016** (M. Of. nr. 105 din 7 februarie 2017), ICCJ a stabilit că în situația în care titularul a înstrăinat drepturile care i se cuvin potrivit legilor de restituire a proprietății, iar cererea de reconstituire formulată în temeiul legilor fondului funciar nu a fost soluționată prin emiterea titlului de proprietate sau de despăgubire în beneficiul titularului original, al moștenitorilor acestuia sau al terțului dobânditor până la data intrării în vigoare a Legii nr. 165/2013, cesionarul, ca persoană îndreptățită la măsuri reparatorii, are dreptul exclusiv la măsura reparatorie prevăzută de noua lege de reparație constând în compensarea prin puncte potrivit art. 24 alin. (2)-(4) din Legea nr. 165/2013.

6. Prin **Decizia nr. 40/2016** (M. Of. nr. 987 din 8 decembrie 2016), ICCJ a stabilit că dispozițiile art. 41 alin. (1) din Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, cu modificările și completările ulterioare, nu sunt aplicabile persoanelor îndreptățite sau autorilor acestora care au obținut titluri de despăgubire emise de Comisia Centrală pentru Stabilirea Despăgubirilor anterior intrării în vigoare a Legii nr. 165/2013 și nu au urmat procedura administrativă prevăzută în capitolul V¹ secțiunea 1 din titlul VII al Legii nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente, cu modificările și completările ulterioare, nerespectând termenele privind valorificarea acestor titluri.

Art. 33. Interesul de a acționa. Interesul trebuie să fie determinat, legitim, personal, născut și actual. Cu toate acestea, chiar dacă interesul nu este născut și actual, se poate formula o cerere cu scopul de a preveni încălcarea unui drept subiectiv amenințat sau pentru a preîntâmpina producerea unei pagube iminente și care nu s-ar putea repara.

Hotărâre prealabilă: Prin **Decizia nr. 51/2017** (M. Of. nr. 751 din 20 septembrie 2017), ICCJ a stabilit că în cazul cererii formulate de primar, în calitate de președinte al comisiei locale de fond funciar, în temeiul art. III alin. (1) din Legea nr. 169/1997 pentru modificarea și completarea Legii fondului funciar nr. 18/1991, cu modificările și completările ulterioare, cerința „interesului legitim”, prevăzută de art. III alin. (2) din același act normativ, este prezumată.

Art. 34. Realizarea drepturilor afectate de un termen. (1) Cererea pentru predarea unui bun la împlinirea termenului contractual poate fi făcută chiar înainte de împlinirea acestui termen.

(2) Se poate, de asemenea, cere, înainte de termen, executarea la termen a obligației de întreținere sau a altei prestații periodice.

(3) Pot fi încuviințate, înainte de împlinirea termenului, și alte cereri pentru executarea la termen a unor obligații, ori de câte ori se va constata că acestea pot preîntâmpina o pagubă însemnată pe care reclamantul ar încerca-o dacă ar aștepta împlinirea termenului.

Art. 35. Constatarea existenței sau inexistenței unui drept. Cel care are interes poate să ceară constatarea existenței sau inexistenței unui drept. Cererea nu poate fi primită dacă partea poate cere realizarea dreptului pe orice altă cale prevăzută de lege.

Recursuri în interesul legii: 1. Prin **Decizia nr. 13/2019** (M. Of. nr. 440 din 3 iunie 2019), ICCJ a stabilit că, în interpretarea și aplicarea art. 492 C.civ. din 1864, art. 579 alin. (1), art. 577 alin. (2) C.civ., art. 37 alin. (5) din Legea nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții și art. 37 alin. (1) din Legea nr. 7/1996 a cadastrului și a publicității imobiliare, *lipsa autorizației de construire sau nerespectarea prevederilor acesteia, precum și lipsa procesului-verbal de recepție la terminarea lucrărilor constituie impedimente pentru recunoașterea pe cale judiciară, în cadrul acțiunii în constatare, a dreptului de proprietate asupra unei construcții realizate de către proprietarul terenului, cu materiale proprii.*

2. A se vedea și **Decizia nr. 2/2016**, supra, la art. 32.

Hotărâri prealabile: 1. Prin **Decizia nr. 37/2016** (M. Of. nr. 114 din 10 februarie 2017), ICCJ a stabilit că, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 16 alin. (1) și art. 57 alin. (5) și (6) din Codul muncii coroborate cu art. 211 alin. (l) lit. b) din Legea nr. 62/2011, art. 35 C.proc.civ. și art. 6 CEDO, *în ipoteza neîndeplinirii de către părți a obligației de încheiere a contractului individual de muncă în formă scrisă, persoana fizică care a prestat muncă pentru și sub autoritatea celeilalte părți are deschisă calea acțiunii în constatarea raportului de muncă și a efectelor acestuia și în situația în care respectivul raport de muncă a încetat anterior sesizării instanței.*

2. Prin **Decizia nr. 13/2016** (M. Of. nr. 763 din 29 septembrie 2016), ICCJ a stabilit că, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 35 C.proc.civ., art. 111 C.proc. din 1865, art. 2.502 C.civ., respectiv art. 268 alin. (2) Codul muncii, *acțiunile în constatarea dreptului la încadrarea în grupe de muncă conform dispozițiilor Ordinului nr. 50/1990 intră în categoria acțiunilor în constatare de drept comun și sunt imprescriptibile.*

Art. 36. Calitatea procesuală. Calitatea procesuală rezultă din identitatea dintre părți și subiectele raportului juridic litigios, astfel cum acesta este dedus judecății. Existența sau inexistența drepturilor și a obligațiilor afirmate constituie o chestiune de fond.

Corelații: Codul civil – Art. 439. În cazul în care, potrivit legii, o acțiune privitoare la filiație poate fi pornită împotriva moștenitorilor, iar moștenirea este vacantă, acțiunea poate fi introdusă împotriva comunei, orașului sau, după caz, municipiului de la locul deschiderii moștenirii. Citarea în proces a renunțătorilor, dacă există, este obligatorie.

Recursuri în interesul legii: 1. Prin **Decizia nr. 22/2017** (M. Of. nr. 43 din 17 ianuarie 2018), ICCJ a stabilit că, în interpretarea dispozițiilor art. 320 alin. (1) din Legea nr. 95/2006: ■ *persoana care a suferit o vătămare corporală prin fapta altuia nu poate fi obligată, către furnizorul de servicii medicale, la plata cheltuielilor de spitalizare și tratament medical de care a beneficiat*

În cadrul unității medicale respective, potrivit legii, în limitele pachetului de bază ori minimal, după caz, în situațiile în care autorul vătămării nu a fost identificat sau persoana vătămată nu a formulat sau și-a retras plângerea prealabilă ori a intervenit împăcarea părților; ■ autorul vătămării poate fi chemat în judecată, pe cale civilă separată, pentru suportarea cheltuielilor de spitalizare și tratament medical de care a beneficiat persoana vătămată, în limitele pachetului de bază ori minimal, în situația în care acesta nu răspunde penal, întrucât a intervenit împăcarea părților.

2. A se vedea **Decizia nr. 2/2016**, supra, la art. 32.

3. Prin **Decizia nr. 27/2011** (M. Of. nr. 120 din 20 februarie 2016), ICCJ a stabilit că: ■ în acțiunile întemeiate pe dispozițiile art. 26 alin. (3) din Legea nr. 10/2001, republicată, prin care se solicită obligarea statului român de a acorda despăgubiri bănești pentru imobilele preluate în mod abuziv, statul român nu are calitate procesuală pasivă; ■ acțiunile în acordarea de despăgubiri bănești pentru imobilele preluate abuziv, imposibil de restituit în natură și pentru care se prevăd măsuri reparatorii prin titlul VII al Legii nr. 247/2005, îndreptate direct împotriva statului român, întemeiate pe dispozițiile dreptului comun, ale art. 1 din Primul Protocol adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și ale art. 13 din această convenție, sunt inadmisibile.

Hotărâre prealabilă: Prin **Decizia nr. 24/2017** (M. Of. nr. 474 din 23 iunie 2017), ICCJ a respins ca inadmisibilă sesizarea, reținând în considerente că soluționarea excepției referitoare la calitatea procesuală pasivă a celui căruia i se opune prescripția achizitivă este determinată de probele administrate în cauză, prin care instanța stabilește care este situația juridică a imobilului ce face obiectul litigiului dedus judecătii, respectiv dacă proprietarul extratabular ori moștenitorii acestuia sunt cunoscuți ori ne aflăm în situația unui proprietar necunoscut, decedat sau a unei succesiuni vacante, caz în care instanța astfel investită apreciază asupra aplicabilității dispozițiilor legale.

Jurisprudență relevantă

1. **Lipsa calității de consumator a unei societăți comerciale.** O societate comercială nu poate fi încadrată în categoria „consumator”, în sensul Legii nr. 193/2000 și al Directivei 93/13/CEE pentru a putea beneficia de protecția acestor dispoziții legale, astfel încât este corectă soluția instanței de admitere a excepției lipsei calității procesuale active a acesteia în formularea unei acțiuni în constatarea caracterului abuziv al unei clauze dintr-un contract de leasing financiar (ICCJ, s. a II-a civ., dec. nr. 321 din 11 feb. 2016).

2. **Calitatea procesuală pasivă a Centralei Incidentelor de Plăți.** Aceasta reprezintă o structură a Băncii Naționale a României care are, printre altele, atribuții privind gestionarea și înregistrarea tuturor informațiilor în legătură cu incidentele bancare, inclusiv în ceea ce privește executarea/procesarea propriu-zisă a radierii incidentelor din baza de date ca urmare a anulării acestora.

Astfel, deși persoana declarantă care poate fi obligată, prin hotărârea instanței, la anularea unui incident de plată este banca, totuși, pentru opozabilitate și în vederea aducerii la îndeplinire a dispozitivului hotărârii judecătorești, este necesar ca hotărârea să fie pronunțată și în contradicție cu Banca Națională a României - Centrala Incidentelor de Plăți, fiind corectă soluția instanței de respingere a excepției lipsei calității procesuale pasive a acesteia (ICCJ, s. a II-a civ., dec. nr. 217 din 3 feb. 2016).

3. **Acțiune disciplinară. Lipsa calității procesuale pasive a Consiliului Superior al Magistraturii.** Ținând cont de faptul că, în speță, Inspekția Judiciară, care are personalitate juridică, este titularul acțiunii disciplinare și întrucât, prin Secția pentru judecatori, C.S.M. a pronunțat hotărârea atacată în calitate de instanță de disciplină, în temeiul art. 134 alin. (2) din Constituție și al art. 44 alin. (1) din Legea nr. 317/2004, a fost admisă excepția lipsei calității procesuale pasive a C.S.M. și a fost respins recursul față de această autoritate (ICCJ, Complet de 5 judecatori, dec. nr. 158 din 15 dec. 2014).

Art. 37. Legitimarea procesuală a altor persoane. În cazurile și condițiile prevăzute exclusiv prin lege, se pot introduce cereri sau se pot formula apărări și de persoane, organizații, instituții sau autorități, care, fără a justifica un interes personal, acționează pentru apărarea drepturilor ori intereselor legitime ale unor persoane aflate în situații speciale sau, după caz, în scopul ocrotirii unui interes de grup ori general.

Art. 38. Transmiterea calității procesuale. Calitatea de parte se poate transmite legal sau convențional, ca urmare a transmisiunii, în condițiile legii, a drepturilor ori situațiilor juridice deduse judecării.

Art. 39. Situația procesuală a înstrăinătorului și a succesorilor săi. (1) Dacă în cursul procesului dreptul litigios este transmis prin acte între vii cu titlu particular, judecata va continua între părțile inițiale. Dacă însă transferul este făcut, în condițiile legii, prin acte cu titlu particular pentru cauză de moarte, judecata va continua cu succesorul universal ori cu titlu universal al autorului, după caz.

(2) În toate cazurile, succesorul cu titlu particular este obligat să intervină în cauză, dacă are cunoștință de existența procesului, sau poate să fie introdus în cauză, la cerere ori din oficiu. În acest caz, instanța va decide, după împrejurări și ținând seama de poziția celorlalte părți, dacă înstrăinătorul sau succesorul universal ori cu titlu universal al acestuia va rămâne sau, după caz, va fi scos din proces. Dacă înstrăinătorul sau, după caz, succesorul universal ori cu titlu universal al acestuia este scos din proces, judecata va continua numai cu succesorul cu titlu particular care va lua procedura în starea în care se află la momentul la care acesta a intervenit sau a fost introdus în cauză.

(3) Hotărârea pronunțată contra înstrăinătorului sau succesorului universal ori cu titlu universal al acestuia, după caz, va produce de drept efecte și contra succesorului cu titlu particular și va fi întotdeauna opozabilă acestuia din urmă, cu excepția cazurilor în care a dobândit dreptul cu bună-credință și nu mai poate fi evins, potrivit legii, de către adevăratul titular.

Art. 40. Sancțiunea încălcării condițiilor de exercitare a acțiunii civile.

(1) Cererile făcute de o persoană care nu are capacitate procesuală sunt nule sau, după caz, anulabile. De asemenea, în cazul lipsei calității procesuale sau a interesului, instanța va respinge cererea ori apărarea formulată ca fiind făcută de o persoană sau împotriva unei persoane fără calitate ori ca lipsită de interes, după caz.

(2) Încălcarea dispozițiilor prezentului titlu poate, de asemenea, atrage aplicarea și a altor sancțiuni prevăzute de lege, iar cel care a suferit un prejudiciu are dreptul de a fi despăgubit, potrivit dreptului comun.

Titlul II. Participanții la procesul civil

Capitolul I. Judecătorul. Incompatibilitatea

Art. 41. Cazuri de incompatibilitate absolută. (1) Judecătorul care a pronunțat o încheiere interlocutorie sau o hotărâre prin care s-a soluționat cauza nu poate judeca aceeași pricină în apel, recurs, contestație în anulare sau revizuire și nici după trimiterea spre rejudecare, cu excepția cazului în care este chemat să se pronunțe asupra altor chestiuni decât cele dezlegate de instanța de apel sau, după caz, de recurs¹⁾.

(2) De asemenea, nu poate lua parte la judecată cel care a fost martor, expert, arbitru, procuror, avocat, asistent judiciar, magistrat-asistent sau mediator în aceeași cauză.

Recursuri în interesul legii: 1. Prin Decizia nr. 24/2020 (M. Of. nr. 144 din 11 februarie 2021), ICCJ a stabilit că, în cazul în care judecătorul este investit să judece o cale extraordinară de atac de retractare împotriva unei decizii date tot într-o cale extraordinară de atac de retractare exercitată succesiv împotriva hotărârii sale din apel sau recurs, nu sunt aplicabile prevederile art. 41 alin. (1) teza întâi C.proc.civ., dacă din circumstanțele particulare ale litigiului reiese în mod evident că acesta nu este pus în situația de a-și evalua, direct sau indirect, propria hotărâre. În temeiul art. 41 alin. (1) C.proc.civ., judecătorul care a pronunțat decizia din apel este incompatibil absolut să soluționeze cererea de revizuire sau contestația în anulare exercitată împotriva deciziei date în recurs declarat împotriva deciziei sale din apel.

2. Prin Decizia nr. II/2007 (M. Of. nr. 81 din 1 februarie 2008), ICCJ a stabilit că judecătorul care soluționează fondul cauzei nu devine incompatibil să soluționeze cererea de revizuire sau contestația în anulare. În considerente s-a reținut că așa fiind, concluzia ce se impune este aceea că judecătorul care a făcut parte din completul care a judecat fondul cauzei nu devine incompatibil să soluționeze cererea de revizuire sau contestația în anulare, ceea ce nu exclude însă posibilitatea ca, în funcție de motivul pe care se întemeiază calea extraordinară de atac și de circumstanțele concrete ale cauzei, să existe un temei pentru abținerea ori recuzarea judecătorului, care, în actuala reglementare, constituie impedimente legale diferite de acela al incompatibilității.

Nota coord.:

- ☞ Decizia nr. II/2007 își păstrează aplicabilitatea în procesele care se judecă potrivit dispozițiilor Codului de procedură civilă din 1865.

Jurisprudență relevantă

1. Cerere de recuzare întemeiată pe dispozițiile art. 41 alin. (1) C.proc.civ. Dezlegarea de către judecătorul recuzat a aceluiași chestiuni deduse judecății și după trimiterea spre rejudecare, în al doilea ciclu procesual. Nelegala respingere a cererii de recuzare. Potrivit dispozițiilor art. 41 alin. (1) C.proc.civ., judecătorul care a pronunțat o încheiere interlocutorie sau o hotărâre prin care s-a soluționat cauza nu poate judeca aceeași pricină în apel, recurs,

¹⁾ Alin. (1) al art. 41 este redat astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 2 din Legea nr. 310/2018. În varianta anterioară, alin. (1) al art. 41 prevedea: „Judecătorul care a pronunțat o încheiere interlocutorie sau o hotărâre prin care s-a soluționat cauza nu poate judeca aceeași pricină în apel, recurs, contestație în anulare sau revizuire și nici după trimiterea spre rejudecare”.

contestatie în anulare sau revizuire și nici după trimiterea spre rejudecare, cu excepția cazului în care este chemat să se pronunțe asupra altor chestiuni decât cele dezlegate de instanța de apel sau, după caz, de recurs. Astfel, în cazul în care judecătorul împotriva căruia s-a formulat cerere de recuzare a dezlegat în primul ciclu procesual chestiunea legată de calitatea procesuală activă a reclamantei, dar a dezlegat aceeași chestiune și după trimiterea spre rejudecare, în al doilea ciclu procesual, sunt încălcate dispozițiile art. 41 alin. (1) teza ultimă C.proc.civ., fiind incident motivul de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 C.proc.civ. (ICCJ, s. a II-a civ., dec. nr. 1741 din 16 sep. 2021).

2. Cerere de recuzare întemeiată pe dispozițiile art. 41 alin. (1) și art. 42 alin. (1) C.proc.civ. în raport cu prevederile art. 200 C.proc.civ. Procedura de regularizare a cererii de chemare în judecată, reglementată de art. 200 C.proc.civ., nu se substituie unei cercetări judiciare și nu anticipează faza probelor, fiind o etapă obligatorie care urmărește a impune reclamantilor o anumită disciplină, în vederea evitării oricărei tergiversări în cadrul procedurii, astfel încât nu se poate susține că judecătorul care a realizat procedura regularizării cererii de chemare în judecată în primă instanță devine incompatibil în soluționarea căii de atac, realizarea acestei proceduri neechivalând cu o antepunutare (ICCJ, s. a II-a civ., dec. nr. 1621 din 6 oct. 2016).

Art. 42. Alte cazuri de incompatibilitate. (1) Judecătorul este, de asemenea, incompatibil de a judeca în următoarele situații:

1. când și-a exprimat anterior părerea cu privire la soluție în cauza pe care a fost desemnat să o judece. Punerea în discuția părților, din oficiu, a unor chestiuni de fapt sau de drept, potrivit art. 14 alin. (4) și (5), nu îl face pe judecător incompatibil;

2. când există împrejurări care fac justificată temerea că el, soțul său, ascendenții ori descendenții lor sau afinii lor, după caz, au un interes în legătură cu pricina care se judecă;

3. când este soț, rudă sau afin până la gradul al patrulea inclusiv cu avocatul ori reprezentantul unei părți sau dacă este căsătorit cu fratele ori cu sora soțului uneia dintre aceste persoane;

4. când soțul sau fostul său soț este rudă ori afin până la gradul al patrulea inclusiv cu vreuna dintre părți;

5. dacă el, soțul sau rudele lor până la gradul al patrulea inclusiv ori afinii lor, după caz, sunt părți într-un proces care se judecă la instanța la care una dintre părți este judecător;

6. dacă între el, soțul său ori rudele lor până la gradul al patrulea inclusiv sau afinii lor, după caz, și una dintre părți a existat un proces penal cu cel mult 5 ani înainte de a fi desemnat să judece pricina. În cazul plângerilor penale formulate de părți în cursul procesului, judecătorul devine incompatibil numai în situația punerii în mișcare a acțiunii penale împotriva sa;

7. dacă este tutore sau curator al uneia dintre părți;

8. dacă el, soțul său, ascendenții ori descendenții lor au primit daruri sau promisiuni de daruri ori alte avantaje de la una dintre părți;

9. dacă el, soțul său ori una dintre rudele lor până la gradul al patrulea inclusiv sau afinii lor, după caz, se află în relații de dușmănie cu una dintre părți, soțul ori rudele acesteia până la gradul al patrulea inclusiv;

10. dacă, atunci când este investit cu soluționarea unei căi de atac, soțul sau o rudă a sa până la gradul al patrulea inclusiv a participat, ca judecător sau procuror, la judecarea aceleiași pricini înaintea altei instanțe;

11. dacă este soț sau rudă până la gradul al patrulea inclusiv sau afin, după caz, cu un alt membru al completului de judecată;

12. dacă soțul, o rudă ori un afin al său până la gradul al patrulea inclusiv a reprezentat sau a asistat partea în aceeași pricină înaintea altei instanțe;

13. atunci când există alte elemente care nasc în mod întemeiat îndoieli cu privire la imparțialitatea sa.

(2) Dispozițiile alin. (1) privitoare la soț se aplică și în cazul concubinilor.

Jurisprudență relevantă

Cereră de recuzare. Cazul prevăzut de dispozițiile art. 42 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ. Statuând cu privire la incompatibilitatea judecătorului care și-a spus părerea cu privire la soluția în cauza pe care a fost desemnat să o judece, art. 42 alin. (1) C.proc.civ. nu are în vedere situația judecătorului care a soluționat un alt proces, pronunțând o hotărâre judecătorească definitivă prin care a tranșat chestiunile litigioase din acea cauză, indiferent că sunt sau nu similare ori aflate în legătură de cauzalitate cu cele care fac obiectul judecății în noul proces. Aceasta, întrucât, atunci când pronunță o hotărâre judecătorească înzestrată, potrivit dispozițiilor art. 431 C.proc.civ., cu efectele lucrului judecat, judecătorul nu își exprimă o opinie sau o părere, ci îndeplinește prerogativele jurisdicționale conferite de lege, de a judeca cauza în care a fost desemnat și de a dezlega chestiunile litigioase care fac obiectul investiției în respectiva cauză. Împrejurarea că problemele de drept dezlegate prin hotărârea judecătorească definitivă pronunțată într-un litigiu anterior ar fi unele concrete, și nu abstracte, și că acestea ar viza același raport juridic cu cel dedus judecății în procesul pendinte nu pune în discuție recuzarea judecătorului în temeiul dispozițiilor art. 42 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., ci efectele pe care hotărârea judecătorească definitivă le opune în cel de-al doilea litigiu, efecte reglementate prin norme de ordine publică, care se opun atât părților, cât și instanței de judecată, indiferent de compunerea acesteia (ICCJ, s. I civ., dec. nr. 2236 din 27 oct. 2021).

Art. 43. Abținerea. (1) Înainte de primul termen de judecată grefierul de ședință va verifica, pe baza dosarului cauzei, dacă judecătorul acesteia se află în vreunul dintre cazurile de incompatibilitate prevăzute la art. 41 și, când este cazul, va întocmi un referat corespunzător.

(2) Judecătorul care știe că există un motiv de incompatibilitate în privința sa este obligat să se abțină de la judecarea pricinii.

(3) Declarația de abținere se face în scris de îndată ce judecătorul a cunoscut existența cazului de incompatibilitate sau verbal în ședință, fiind consemnată în încheiere.

Art. 44. Recuzarea. (1) Judecătorul aflat într-o situație de incompatibilitate poate fi recuzat de oricare dintre părți înainte de începerea oricărei dezbateri.

(2) Când motivele de incompatibilitate s-au ivit ori au fost cunoscute de parte doar după începerea dezbaterilor, aceasta trebuie să solicite recuzarea de îndată ce acestea îi sunt cunoscute.

Art. 45. Invocarea incompatibilității absolute. În cazurile prevăzute la art. 41, judecătorul nu poate participa la judecată, chiar dacă nu s-a abținut ori nu a fost recuzat. Neregularitatea poate fi invocată în orice stare a pricinii.

Art. 46. Judecătorii care pot fi recuzați. Pot fi recuzați numai judecătorii care fac parte din completul de judecată căruia pricina i-a fost repartizată pentru soluționare.